

Mavisel Yener'in Komik Şiirler Kitabında Çocuk Gerçekliğinin İncelenmesi

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Yasenya SAHİLLİ

1. Bilim Uzmanı, MEB, yasenya.sahilli@gmail.com. ORCID:0000-0002-9000-108X

Gönderilme Tarihi: 29.04.2025 Kabul Tarihi: 26.05.2025 Yayımlanma Tarihi: 31.07.2025

Atıf:Sahilli, Y. (2025). Mavisel Yener'in Komik Şiirler kitabında çocuk gerçekliğinin incelenmesi. *eBilge*, 1(2).56-72.

DOI: [10.5281/zenodo.16454315](https://doi.org/10.5281/zenodo.16454315)

Öz

Çocuklar için yazılan eserlerin çocukların; duygu, düşünüş ve hayal dünyasını yansıtması gerekmektedir. Çocuklar, doğaları gereği yetişkin bireylerden ayrılmaktadır. Bu sebeptendir ki çocuklar için eserler meydana getirmek daha fazla özverili davranmamıza ve çocukların dünyasına hakim olmamıza olanak sağlamaktadır. Çocukları tanıyıp onların düş dünyasına erişebilen yazarlar daha nitelikli eserler ortaya koymaktadırlar. Nitelikli eserlerin ortaya koyulması, çocukların okumayı sevmesini ve okuma kültürü gelişen bireylerin artmasını da beraberinde getirmektedir. Şiir kitapları, çocukların şiirden haz duymalarını ve estetik duygularını dile getmelerini, aynı zamanda keyifli vakit geçirmelerini sağlayan edebi metinlerdendir. Yapılan çalışmanın amacı şiir kitaplarının çocuğun dünyasını, gerçekliğini yansıtmadaki işlevini ortaya koymaktır. Çocuklar için şiir yazarken sadece dış yapı özelliklerine dikkat edilmemelidir. Çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği açısından da şiir kitaplarının çocuğun dünyasına, duygu ve davranışlarına uygun olarak hazırlanması gerekmektedir. Çocuk kitaplarında bu kriterlere uyabilmek onları tanımak, anlamak ve seviyelerine ulaşmakla mümkün olmaktadır. Mavisel Yener de bunu kitaplarında yansıtmayı başarmış yazarlarımızdandır. Mavisel Yener'in Komik Şiirler adlı şiir kitabı betimsel analiz yöntemi kullanılarak ve doküman incelenerek analiz edilmiştir. Kitap, çocuk gerçekliği açısından incelenmiş olup çocuk gerçekliğine uygun olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Çocuk gerçekliği, Çocuk edebiyatı, şiir

Examining Children's Reality in Mavisel Yener's Book of Funny Poems

Abstract

Works written for children; should reflect their emotions, thinking and imagination world. Children are separated from adults by nature. For this reason, creating works for children allows us to act more selflessly and to dominate the world of children. Authors who can recognize children and reach their dream world produce more qualified works. The presentation of qualified works brings with it the increase of children's love of reading and the increase of individuals with a developing reading culture. Poetry books are literary texts that allow children to enjoy poetry and express their aesthetic feelings, while also having a pleasant time. When writing poetry for children, only the external structure should not be considered. Poetry books should be prepared in accordance with the child's world, emotions and behaviors in terms of relevance to the child and the reality of the child. Complying with these criteria in children's books is possible by recognizing, understanding and reaching their level. Mavisel Yener is one of our writers who managed to reflect this in her books. One of our children's book authors, Mavisel Yener's poetry book, Komik Şiirler, was analyzed using the descriptive analysis method and by examining the document. The book was examined in terms of child reality and it was determined that it is suitable for child reality.

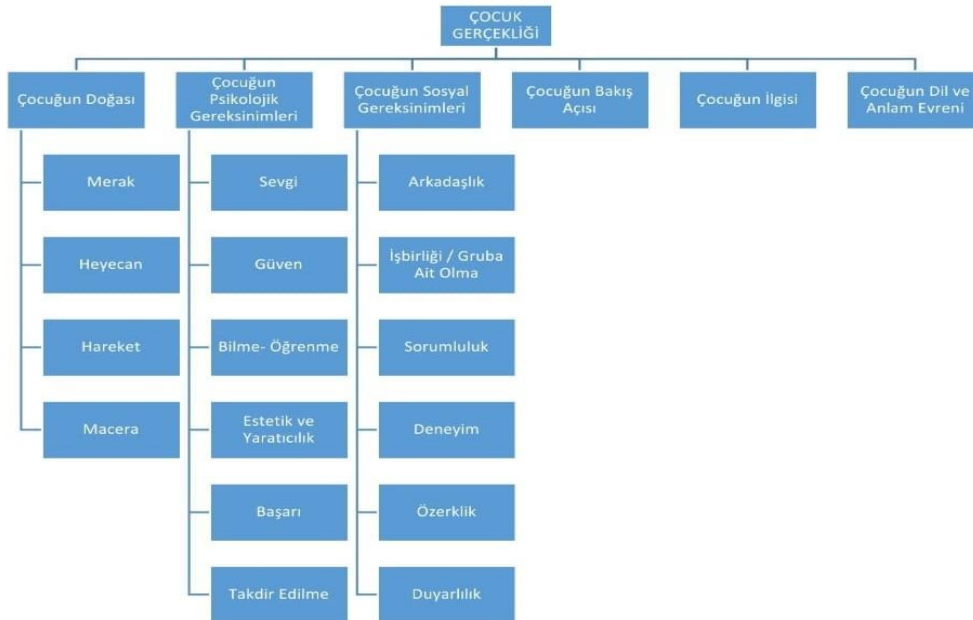
Keywords: Child, Child reality, Children's literature, poetry

Giriş

Edebi nitelikli metinlerde amaç, kullanılan dile farklı anlamlar yükleyip okuyucunun hayal dünyasına girebilmektir. Çocuk edebiyatında yer alan yazınsal metinler oluşturulurken çocuğun düş dünyasına girebilmek, onu tanımak ve anlamakla mümkün olmaktadır.

Çocuk, bebeklik ve ergenlik arasındaki gelişme dönemindeki oğlan ya da kıza verilen isimdir. Çocuk, doğduğu andan itibaren kendini ifade etmeye çalışır. Çocuğun dili kullanma yetisiyle birlikte çocuk dış dünyayı keşfeder. Yazınsal metinler çocuğun dili etkili ve güzel kullanmasında en önemli araçlardır. Edebi metinlerle küçük yaşlarda buluşan çocuklar yaşadıkları dünyayı daha iyi bir şekilde anlamlandırır.

Çer (2016), çocuk gerçekliği kavramının içerisinde iki değişken barındırdığını belirtmektedir. Bunlardan ilki çocuktur. Çocuk tüm gelişimsel özellikleri ortaya çıkartılmadan bu gerçeklik açıklanamamaktadır. Gerçeklik kavramı; çocuğun doğası, bakış açısı, ilgi ve gereksinimleri, dil ve anlam evreninin farklılıklarını yansıtır. Çocuğun doğası merak, keşfetme, düş gücü, devingenlik; çocuğun gereksinimleri ise sevgi, güven, yeni deneyim ve yaşantı, özerklik, yaratıcılık özelliklerini ele almaktadır. Çocuğun ilgisi de yaş ve gelişim seviyesine bağlı olarak bulunduğu dönemin özelliklerini kapsamaktadır. Çocuğun bakış açısı ile dil ve anlam evreni de çocuk gerçekliği içerisinde değerlendirilmektedir.

Şekil 1. Çocuk Gerçekliğinin Değişkenleri

[Çer (2016), Sever (2021), Sahilli (2022) çalışmalarından yararlanılmıştır.]

Sever (2019), edebiyatın sanatçının duyarlılığı ile oluşturulduğunu; edebiyatta insanın gerçekliğinin yansıtıldığını öne sürmektedir. Edebiyatı, insana gerçekliğini ve hayatı anlatan, sanatçının sezgileriyle ortaya çıkan gerçeklik olarak ele almaktadır.

Şiirler, edebi metinler arasında yer alan çocukların zevkle okuduğu ürünlerdendir. Çocuk edebiyatında şiirlerin kısa ve öz olması, kelimelerin özenle seçilmesi gerekmektedir. Şiirde sevgi teması başta olmak üzere çocuk gerçekliğine ve değerlere uygun temalar seçilmelidir. Çocukların şiirin içindeki ritmi ve ahengi yakalaması sağlanmalıdır.

Şiir kitapları, çocukların okumaktan zevk aldığı edebi türlerimizden biridir. Mavisel Yener de şiir kitaplarında çocukların dünyasına, gerçekliğine ve doğalarına seslenmeyi başarmış yazarlarımızdan biridir. Yener'in Komik Şiirler adlı şiir kitabı çocuklar tarafından severek okunmaktadır. Yener, şiir kitabında dilsel yapı ve imgesel anlatımıyla çocuğun gerçekliğini ortaya çıkarmaktadır.

Aslan (2021), çocuğun dünyasını ve gerçekliğini iyi bilen yazarlarca hazırlanan çocuk edebiyatı ürünlerinin, yaşamla ilgili öğrenmelerinin başında olan çocuk için, toplumsal yaşama duyarlı bireyler olmalarına katkıda bulunduğunu belirtmektedir.

Sever (2011), sanatçının eser vermeden önce çocuğa iletmek istediklerini ya da onunla paylaşacaklarının çocuğun dünyasında bırakabileceği etkiyi kestirmesi gerektiğini öne sürmektedir. Bu düşünce sanatçının çocukla özdeşim kurmasına olanak sağlamaktadır.

Akyıldız 'a (2016) göre çocuklar ve yetişkinlerin algılama ve anlatma tarzlarının farklı olması bireyler arasındaki zihinsel ve duygusal farklardan kaynaklanmaktadır. Yetişkin yazarın bir zamanlar çocuk olmasının verdiği bilgileri kullanması çocuğun zihin ve bakış açısına girebildiğini göstermektedir.

Çocuk kitapların ele alınırken göz önünde bulundurulması gereken başlıca unsurlar çocuğa görelilik ve çocuk gerçekliği kavramları olmaktadır. Çocuk gerçekliğine ve çocuğa göre hazırlanmış eserler de çocuğun okuma sevgisi ve alışkanlığı kazanmasında etkili olmaktadır.

Dilidüzgün'e (1996) göre çocuk kitaplarında çocuk gerçeği ele alınmalı ve onun dünyasına koşut bir dünya kurulmalıdır (Akt. Sever, 2021, s. 17).

Çocuk gerçekliği yaşam gerçekliği ile iç içedir. Çocuğun ruhunu, bu ruhun inceliklerini, derinliklerini bilen çocuk kitabı yazarı çocuğa yaşam gerçekliğini çocuk gerçekliği içinde sunabilir. (Lüle, 2007,s. 19).

Çocuk gerçekliği, çocuğun dünyaya ve hayata bakışını, anlam evrenini, ilgi ve ihtiyaçlarını kapsayan; karşılaştığı olayları ve durumları belleğinin süzgecinden geçirerek, kendine özgü bir mantık örgüsü içerisinde oluşturduğu algı veya vardığı öznel sonuçtur (Çelik, 2017, s.29).

Çocuk gerçekliğinde çocuğun gözünden dünyayı görebilmek söz konusudur. Buradaki amaç çocuğun seviyesine ulaşabilmektir. Çocuklar için ortaya konulan eserler ciddiye alınmalıdır. Çocuğu ciddiye almak onu tanımak ve anlayabilmekle mümkün olmaktadır.

Çelik ve Fırat (2020), çocuk gerçekliğinin çocuk için vazgeçilmez olduğunu; çocuğun düş dünyasını, beklenti ve duygularını karşılayan eserlerin çocuk için zevk aracı, yetişkinler içinse çocuğu anlamak için bir rehber olduğunu belirtirler. Çocuk gerçekliğini iyi kavrayan yazarların eserleri hem çocuk için hem de yetişkinler için önemli kaynaklardır.

Saltık (2019)'a göre çocukların edebi metinlerin içerdiği iletileri anlama çabaları yetişkin bireylerden farklı olmaktadır. Çocuğun metindeki olaylarla ilgili düş kurması, düşünmesi; eserin de çocuğun düş gücüne ulaştığının ve onu harekete geçirdiğinin bir göstergesi olmaktadır. Bu süreç çocuk okurla kitap arasındaki ilişkinin etkileşimli olmasını sağlamakta ve çağdaş bir yazın oluşması için sanatçının çocuk gerçekliği kavramını bilip yaşama geçirmesine olanak tanımaktadır.

Çocuğa görelik, çocuk gerçekliğini kitaplarla örtüştürmektir. Yalın bir söyleyişle, çocuğun doğasının, ilgi ve gereksinmesinin, dil ve anlam evreninin, bakış açısının kitabın tasarım, içerik ve eğitsel özelliklerine yansıtılmasıdır (Çer, 2014, s.3).

Çocukların hayat tecrübeleri yetişkinlere göre daha sınırlıdır. Her gelişim döneminin kendine özgü özellikleri bulunmaktadır. Çocukların gelişim özellikleri dikkate alınarak çocukları ihtiyaçları doğrultusunda tanıyıp eserler verilmesi gerekmektedir. Çocuk kitabı yazarlarının çocuğun gözüyle dünyaya bakabilmesi, duygusal, sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanmış eserler ortaya koymaları, çocuk gerçekliğinin farkına varılmasıyla mümkündür.

Sever (2021) edebi çocuk kitaplarında yazarın, düşüncelerini çocukla paylaşırken çocuk gerçekliğinin de farkında olunması gerektiğini belirtmektedir. Çocuklar nelerden hoşlanır, nelere güler? Heyecanları nelerdir? Nelere üzülmürler? Arkadaşları ve çevresiyle neleri paylaşmak ister? Neleri, nasıl paylaşırsa sevinç ve mutluluğu artar? Onu örseleyen, onun yeteneklerini, gizil güçlerini körelten olaylar nelerdir? Onun yaşam sevgisi nasıl beslenir? Çocukla yaşamın hangi sorunları paylaşılmalıdır? Bu sorulara cevap aranırken çocuğun ilgi ve gereksinimlerinin bilinmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Sanatçı duyarlılığı ile hazırlanmış eserler, çocuğun da düşünen ve duyarlı bir şekilde toplumda var olmasına, yaşamın gerçekliğinin farkına varmasına katkı sağlamaktadır.

Yöntem

Araştırmanın Modeli/ Deseni

Bu çalışma nitel çalışma yöntemlerinden doküman incelemesi yoluyla incelenecektir. Dokümanlar, nitel olarak yürütülen araştırmalarda önemli veri kaynaklarıdır. “Doküman inceleme, araştırmanın konusu ile ilgili bilgi içeren materyallerin analizidir” (Özmen ve Karamustafaoğlu, 2019, s. 126).

İncelenen Doküman

Mavisel Yener’in yazmış olduğu “Komik Şiirler” adlı çocuk kitabı bu çalışmanın materyalidir. İncelenmede ele alınan kitap, Bilgi Yayınevinde 2010 yılında basılmış olup çocuklar için yazılmış bir şiir kitabıdır. Bu çocuk kitabının içinde yer alan şiirlerin çocuk gerçekliğine uygunluk açısından incelenmesi çalışmada amaçlanmıştır.

Verilerin Analizi

Çalışmada ele alınan “Komik Şiirler” adlı çocuk kitabı, betimsel analiz yöntemlerinden nitel çalışma yöntemi ile çözümlenecektir.

Betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları yorumlamak ve düzenlemek okuyucuya sunmaktır. Veriler önce sistemli ve açık şekilde betimlendikten sonra açıklamalar yorumlanır ve sonuçlara ulaşılır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Bulgular

Mavisel Yener’in kaleme aldığı “ Komik Şiirler” adlı kitapta yer alan “Sepet” adlı şiirinde yazar, çocuğun şiiri kendi gerçekliğiyle algılamasına olanak tanımaktadır. Şiirde geçen sepetlemek kelimesi çocuk için soyut bir kavramdır. Çocuk bu kavramı günlük hayatta kullandığı sepet ile özdeşleştirmektedir. Şiirde ayrıca yazar eksilteli cümleler kurarak okuyucuyu düşündürmeye çalışmaktadır.

Eve geldim kediyle

Annem dedi:

“çabuk şunu sepetle!”

Hemen koştum sepetçiye

Aldım bir tane

Yastık da koydum içine

Kedim rahat etsin diye

Annem çok kızdı

Bilmem niye...

(Sepet, s.9)

Yener, şiirlerinde çocuk gerçekliğine uygun olarak çocukları düşünmeye yönlendirmektedir. Çocukların öğrenme becerilerini canlı tutmaktadır. Çocuk gerçekliğinde çocuğun dış dünyayı farklı alımlaması sebebiyle gereksinim duyduğu ihtiyaçlardan biri de merak duygusu olmaktadır. Çocuklarda merak duygusunu harekete geçirmek ve farklı bakış açısı kazandırmak için soru cümlelerine ve yer yer eksiltili cümlelere başvurulmuştur. Yener, çocukların düşünme ve sorgulama becerilerini geliştirmek için soru cümlelerine başvurmuştur. Çocukların hayal dünyasının genişliği şiirde sezdirilmektedir.

“ güvercini denize soksam

Martı olur mu?

Ay dedeye halat taksam

Gündüze çeksem

Güneş olur mu?

Yaprakları porteye dizsem

Şarkı olur mu?

Uçurtmanın ipini kessem

Kuş olur mu?

(Zor Sorular, s. 10)

İnsanlar az savaşıydı

Tarih kitabın

Daha mı ince olurdu abla?

(Ablamın Tarih ödevi, s.61)

Çiçekler neden susar

Bilir misin?

Anlatacak çok şeyleri

olduğundan... (Çiçekler, s.63)

Yaşlı yorgancı

Rüyasında çuvaldız mı görür

Yorgun yorganlar mı?

(Yorgancı, s.64)

Piaget (2013)'e göre çocuk her bilgiyi yeni bir buluş ve her bilgisizliği de bir unutma gibi algılamaktadır.

Çocuklar bazı oluşumların sebebini henüz bilmedikleri için bunları daha önceden yaşadığı geçirdikleri başka oluşumlarla bağdaştırmaktadırlar. “Çilek” adlı şiirde çocuğun çevreyi algılayış biçimine bağlı olarak çileğin oluşumunu bilgi eksikliğinden kaynaklı yosun ile bağdaştırması görülmektedir.

Canım çilek çekti

Annem dedi ki:

“nereden bulayım

Bahçeye ekmedik ki

Öfkeyle

Vurdum ayağımı yere:

“yosunları kim ektiye denize

Çilekleri dixin bahçemize”

(Çilek, s.11)

Çocukların sınırsız bir düş dünyası ve hayal gücü bulunmaktadır. Çocukların düş gücünü geliştirecek yazınsal metinlerden biri de şiirdir. “Şiir ödevim” adlı şiirde çocuğun hayal dünyasına seslenilmektedir. İmgesel dil kullanılarak çocuğun duygu dünyasına seslenilmektedir. “Palavracı” adlı şiirde de çocuğun hayal gücünde Kafkağı ulaşılabilen bir yer olmaktadır.

Ay yelkenlisine binsem
Gecenin rüzgarında gitsem
Yıldızlardan masal dinlesem
...

(Şiir Ödevim, s.13)

Dayıma
“palavracı” dedi annem
Kafdağı’na gittiğine
Neden inanmadı bilmem

(Palavracı, s.18)

Edebiyat sanatı, duygu ve düşüncelerin eğretilmelerle, imgelerle, alegoriyle etkili bir üslup ve dil kullanılarak anlatıldığı bir alandır. Elbette çocuk edebiyatında da bu özelliklerin göz ardı edilmemesi gereklidir (Özot, 2020, s.211).

Çocuğun beğeni duygusunun gelişmesi şiir gibi edebi yapıtlardan aldığı zevk ve heyecana da bağlı olmaktadır. Şiirin uyaklı yapısı, ahenkli oluşu çocuğun söz varlığının gelişmesine ve yazınsal metinden estetik haz duymasına katkı sağlamaktadır. “Terzi Kardeşler” adlı şiirde uyak ve ahenk unsurları yer almaktadır.

Dolabı açtık
En güzelini seçtik
Kestik biçtik
İşte iğne iplik
Oyuncak bebeğimize
Elbise diktik
....

(Terzi Kardeşler, s.15).

Her tasarım, çocuk tarafından önce mutlak gibi, zihni nesnenin kendisine sokan bir unsur gibi algılanmıştır. Çocuk her zaman önce kendi görüş açısını mutlak kabul eder (Piaget, 2013, s. 114).

Çocuklar bazı durumlarda şekil ve işlev benzerliğinden dolayı nesneleri farklı anlamlandırabilmektedirler. “Kahvaltıda Sürpriz” adlı şiirde fındık ve diş arasında benzerlik ilişkisi kuran çocuk dişin tabakta olmayacağını düşündüğü için onu fındık ile özdeşleştirmektedir.

...

Söylendim ablama:

“fındık ne arıyor kahvaltımda?”

Dedi ki:

“git bak aynaya

Sallanan dişin yok yerinde”

....

(Kahvaltıda sürpriz, s.17)

Çocuklar, nesneler arasında işlevsel ya da şekilsel olarak benzerlik kurmaktadır. “Sabah Duşu” adlı şiirde çocuk, musluktan damla damla akan suyun sebebini serçenin duş alması ile bağdaştırmaktadır.

Bahçemizde akan musluk

Su damlatıyor diye

Tamir edeyim deme

Serçeler her sabah

Orada duş yapıyor dede

(Sabah Duşu, s. 23)

Elkind (1999) çocukların düşünce olarak yetişkinlerden çok farklı olduklarını ancak duygusal açıdan bize çok benzediklerini söylemektedir.

Çocuk kitaplarında yer alması gereken başlıca temalardan biri de sevgidir. Çocuk gerçekliği ele alınırken çocuğun ruhsal ihtiyaçlarının başında gelen kavram sevgi olmaktadır. Edebi metinlerde en çok işlenen sevgi temaları; insan sevgisi, yurt sevgisi, doğa sevgisi olabilmektedir. Sevgi aynı zamanda çocuğun gerçekliğinde olması gereken unsurlardandır. Öğretmenim adlı şiirde öğretmene duyulan sevgi şiirde hissedilmektedir.

Öğretmenim bana benziyor

Kanatlandırıyor şiirleri
Renklerin kayığına biniyor
Ceplerine naneşekeri
Yüreği sığmazken sınıfa
Düşüne taşıyor bizi
...

(Öğretmenim, s.24)

Çocuk, elinde olmayan taklit durumlarında da sürekli olarak kendisini bilmediğimiz bir varlıkla özdeşleştirir (Piaget, 2013, s. 115).

Çocuklar diğer canlı varlıkları da kendileri gibi görmektedirler. Çocuklarda animizim ile ortaya çıkan bu durumla cansız bir varlığa ya da hayvanlara insana ait özellikleri yükleyebilmektedirler. “Rüyaca” adlı şiirde çocuk kuşların kuşça, balıkların da balıkça rüya gördüklerini düşünmektedir. “Anılar” adlı şiirde de çocuk kuşların anılarını nerede sakladığını düşünmektedir.

Ben
Rüyalarımı
Türkçe görüyorum
Kuşlar
Kuşça
Balıklar
Balıkça

(Rüyaca, s. 27)

Kuşlar nerede saklar
Anılarını?
Sandıktaymış
Babaanneminkiler
Şarkılardaymış dedeminkiler
Nerede durur ağacinkiler?

(Anılar, s.34)

Çocuklar soyut kavramları anlamlandıramadıkları için bu kavramları somutlaştırırlar. Bunu kendi gerçekliğiyle ifade ederler. “Kumbara” şiirinde para çocuk için kumbaraya atılıp biriken bir nesnedir. Sevinç ise çocuk için soyut bir kavramdır. Çocuğun dünyasında sevinç kumbaraya atılabilen ve bu şekilde çoğalan bir kavram haline gelmektedir. “Kovalamaca” adlı şiirde de benzer durum söz konusudur. Dedesinin günlerin geçtiği için üzüntü duyması yaşanmasıyla ilgilidir. Çocuk günlerin kovalanmasını kendi oynadığı kovalamaca oyunu ile özdeşleştirmektedir.

Kumbarama

Sevinç atsam

Birikince hasta çocuklara

Dağıtsam

(Kumbara, s.28)

“günler günleri kovalıyor diye

Niye üzülüyorsun dede?

Oyunumuz kovalamaç

Ben koşayım,sen kaç

...

(Kovalamaca, s. 29)

Deyim ve atasözleri çocuklar için soyut olan kavramlardır. “Kuklacı” ve “Şeytan Tüyü” şiirlerinde çocuk soyut kavramları kendi gerçekliğinde somutlaştırmaktadır.

Akyıldız (2016), Çocuğun mecaz ve deyimlerin anlamından, dildeki işlevinden habersiz olduğu için bunların sözlük anlamını öğrendiğinde birbiriyle ilişkisiz duran sözcükleri kendi akıl yürütme yöntemiyle anlamlandırmaya çalıştığını belirtmektedir.

Kuklacı şiirinde kuklanın parmakla oynanan bir oyun olduğunu bilen çocuk parmağında oynatmak deyimini kukla oyunuyla zihninde somutlaştırmaktadır. Yine aynı şekilde kendisinde şeytan tüyü olduğu söylenince üzerinde tüy arayarak bu kavramı somutlaştırmaktadır.

Benim dayım kuklacı

Parmağında oynatır herkesi

(Kuklacı, s.36)

Şeytan tüyü varmış bende

Öyle dedi

yaşlı teyze
baktım aynaya
göremedim
bir tane bile

(Şeytan Tüyü, s. 46)

Yener, şiirlerinde çocuğun doğasına da seslenmektedir. Çocuklar yetişkenlerden farklı bireylerdir. Onların dünyayı algılama ve yansıtma şekli yetişkin bireylerden farklıdır.

Çer (2014), çocuğun kendi doğasının gereği olarak davranışlarını; içtenlik, meraklı oluş, bilinmeyi keşfetme arzusu, düş kurma, yaratıcılık, hareket ve heyecan olarak ele almaktadır. Çocukların doğaları gereği emir ve öğüt içeren cümlelerden hoşlanmadığını belirtmektedir.

Çocuklar kendi gerçekliğine uygun hareket etmektedirler. “Doğrucubaşı” şiirinde bu durum örneklendirilmektedir.

Elmayı yemem
Büyümek için değil
Lezzetinden
Pasaklılıktan değil
Odamı böyle beğenmediğimden
Çok konuşmam gevezelikten değil
Sözcükleri sevdiğimden
...

(Doğrucubaşı, s. 49)

Çocuklar çevrelerinde olan durum ve olayların sebebini kendi bakış açılarıyla algılar. Çocuğa göre her şey onlar içindir. Çocuk benmerkezciliği çocuğun yaşanan olaylara kendini merkeze koyarak düşünmesinden kaynaklanmaktadır. Çocuğun düşüncesinde belli bir netlik ve nesnellik olmamasının nedeni doğuştan gelen benmerkezciliktir. Çocuk başkasının bakış açısıyla olaylara bakamamaktadır. “Yansıma” şiirinde yazar bu durumu örneklendirmektedir.

Penceremde bir çift göz
Benden bana bakıyor
Suya düşmüş dolunay

Dünyadan aya bakıyor

Aynadaki çocuk

Bana dil çıkarıyor

(Yansıma, s. 60)

Şiirde anlatımı etkili kılmak, Türkçenin anlam gücünü kavratılabilmek için ikilemeler, pekiştirmeler, deyim ve atasözleri, benzetmelerden yararlanmak şiirin gücünü etkili kılmaktadır. Çocuğun gerçekliğine uygun hazırlanmış metinler aynı zamanda çocuğun dili algılaması ve edebi metinden haz duyması için gerekli olmaktadır. Mavisel Yener'in "Komik Şiirler" adlı şiir kitabında da bu dil kalıpları ve söz sanatlarına sıklıkla yer verilmiştir.

Okulun kapısı dev gibi (s.12), ödevim dağ sanki (s.12), her şey masal gibiydi (s.56), tıpkı yağmur gibi (s. 49) şiir kitabında yer alan benzetmeye örnek kelimelerdir. Yansıma sözcüklerden ve ikilemelerden de şiirde faydalandığı görülmektedir: cik cik (s. 25), miyav (s. 26), tepe tepe (s. 32), patır kütür (s. 38) paldır küldür (s. 38), katur kutur (s. 38), hapur hupur (s. 38), zıp zıp (s. 55), hor hor (s. 57). Deyim ve atasözlerinden de yararlanılmıştır: akli bir karış havada (s. 32), şeytan tüyü (46), yüreği sışmak (s.24), meyveden kesilmek (s.31) işe yarar hale getirmek (s. 25) gibi deyimlerle şiirin anlatım gücü zenginleştirilmiştir

Tartışma ve Sonuç

Mavisel Yener tarafından kaleme alınan "Komik Şiirler" adlı çocuk kitabı çocuğun bakış açısıyla ve çocuk gerçekliğine uygun olarak yazılmış bir şiir kitabıdır. 9-10 yaş aralığı çocuklara seslenen şiir kitabında ele alınan konular ve temalar çocukların yaş ve gelişim seviyesine uygun olarak ele alınmıştır. Çocuk gerçekliğinin içerisinde yer alan çocuğun; merak, heyecan, bilme- anlama, hayal gücü, keşfetme, estetik ve sevgi ihtiyacına uygun yazılmıştır. Ayrıca şiir kitabı çocuk gerçekliğine uygun olarak çocuğun dil ve anlam evrenini yansıtmaktadır. Çocuğun doğasında yer alan bu ölçütler şiir kitabında sıklıkla yer almaktadır.

Çocuklar için eserler verilirken çocuğun bakış açısına, çocuğun gerçekliğine uygun olmasına dikkat edilmelidir. Çocuğa görelilik, çocuk bakış açısı çocuklar için oluşturulan nitelikli eserin belirlenmesinde temel ölçüt olmaktadır.

Neydim (2010)'e göre kitaplarla birlikte çocuk; düşüneyi, düşündüklerini dile getirmeyi, dış dünyayı anlamayı, kendi benliğini keşfetmeyi öğrenmektedir. Bununla beraber yaşamda bir yer edindiğinin farkına varıp bu farkındalık ile kendini daha güçlü ve iyi bir duruma getirmektedir.

Çocuklar; düş evreni, gereksinimleri, bakış açılarıyla yetişkinlerden farklı bireylerdir. Çocuklar doğaları gereği merak duygusu içindedirler. Araştırma, bilme ve öğrenme istekleri sayesinde çevrelerinde gördikleri hakkında soru sorma ve anlamlandırma içerisindedirler. Şiirde de çocukların merak duygusunun gelişmesi için soru cümlelerinden, eksilteli cümlelerden yararlanıldığı ve çocukların düşünmeye yönlendirildiği görülmektedir.

Şiir kitabında çocuğun en çok soyut kavramları somutlaştırmaya kendi şemasında onu anlamlandırmaya çalıştığı görülmektedir. Bilgi ve kavram eksikliğinden kaynaklı olarak çocuklar bazı kavramları kendilerine göre ifade etmektedirler. Çocuklar keşfederek ve deneyimleyerek öğrenirler. Bunu yaparken yeni durum ve kavramlarla karşılaşır. Bu kavramlara anlam veremedikleri için de önceki deneyimlerinden yararlanarak kavramlarla benzerlik ilişkisi kurmaktadır. Çocuk anlam veremediği ya da somutlaştırdığı bilgileri yakın çevresindeki yetişkin bireyler yardımıyla anlamaya çalışmaktadır. Yetişkinler önemli bir yol gösterici olmaktadır. Çocuk doğadan, hayvanlardan, nesnelerden edindiği deneyimlerle yeni bilgiler edinmeye ve hayatı kavramaya başlamaktadır. Çocuk benmerkezciliği ve animizm de şiirde etkisi görülen konulardandır. Çocuk kendini merkeze alarak olay ve durumlarda ve dil konusunda da benmerkezcisi olduğu şiirde yer almaktadır. Aynı şekile varlıklara insan özellikleri yükleme davranışı da şiirde görülmektedir.

Çocuklar için yeni deneyimledikleri olaylar ve kavramlar bir bilmece gibidir. Onları sahip oldukları bilgilerle öznel bir şekilde ifade etmektedirler. Sevgi teması şiirde yer alan ve hissettirilen bir diğer unsurdur. Çocuklar için temel ruhsal ihtiyaçlardan olan sevgi edebi metinlerde yer alan başlıca temalardandır.

Öneriler

Yapılan araştırma doğrultusunda elde edilen bulgular dahilinde birtakım öneriler aşağıda belirtilmiştir:

1. Mavisel Yener'in şiir dilinin incelikli kullanarak çocuğa uygun bir şekilde kullanması çocuğun dil evrenine hakim olması sebebiyle çocuklar tarafından şiir kitaplarının okunması sağlanabilir.
2. Çocuğun dünyasına erişebilen yazar, onun bakış açısını ve gerçekliğini şiirde hissettirmektedir. Çocukların küçük yaşlarda şiirle tanışması, estetik haz kazanması için nitelikli hazırlanan şiir kitapları tercih edilmelidir.
3. Çocukların yaş ve gelişim düzeylerine göre bulundukları dönemin özellikleri, olay ve durumları kavrayış şekilleri çocukların gerçekliğine uygun olarak hazırlanmıştır. Şiir kitabı bu yaş seviyesine uygun çocuklara okutulabilir.

4. Çocuk gerçekliğine uygun olarak hazırlanmış farklı türde eserler ve yazarların eserleri çocuk gerçekliğine uygunluk açısından ele alınabilir.

Etik Beyanı: Bu çalışmada “Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi”nde belirtilen kurallara uyulduğunu ve “Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiğine Aykırı Eylemler”e dayalı hiçbir işlem yapmadığımı beyan ederim.

Kaynakça

- Akyıldız, B.H. (2016). *Çocuk Bakış Açısının Anlatıda Kullanılışı ve İşlevi Üzerine*. Bilig, 78, 95-116.
- Aslan, C. (2021). *Çocuk Edebiyatı ve Duyarlılık Eğitimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Çelik, H. (2017). *Çocuk Hikâye ve Romanlarında Çocuk Gerçekliği Sorunları ve Toplumsal Eleştiri*. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi.
- Çelik, H & Fırat, H. (2020). *Çocuk Hikâye ve Romanlarında Çocuk Gerçekliği: Sevim Ak Örneği*, Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi. 9(1), 94-109.
- Çer, E. (2014). *Edebiyatta Çocuk Gerçekliği ve Çocuğa Görelik İlkelerinin İncelenmesi* Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi.
- Çer, E. (2016). *0-6 Yaş Çocuk Kitaplarına Çocuk Gerçekliği ve Çocuğa Görelik*. Ankara: Eğiten Kitap.
- Elkind, D. (1999). *Çocuk ve Toplum- Gelişim ve Eğitim Üzerine Denemeler*. Çev. Demet Öngen. Ankara: Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları.
- Fırat, H. (2019). Çizgi Filmlerde Çocuk Gerçekliği: Niloya Örneği. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*. 8/2, 1007-1033.
- Lüle, E. (2007). Yedi Farklı Çocuk Kitabının Çocuk Yazını İlkelerine Uygunluğunun Değerlendirilmesi. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(14), 17–30.
- Neydim, N. (2010). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Öğretim Fakültesi.
- Piaget, J. (2013). *Çocuğun Gözüyle Dünya*. Çev. İsmail Yerguz. Dost Kitabevi.
- Sahilli, Y. (2022). *Aytül Akal'ın romanlarında çocuk gerçekliği* [yüksek lisans tezi].Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Saltık, O.(2019). “Şiirimi Kedi Kaptı” Adlı Şiir Kitabında Çocuk Gerçekliği. *International Journal of Humanities and Education*. 5(10), 180- 194.
- Sever, S. (2019). *Çocuk Edebiyatı ve Okuma Kültürü*.Tudem.
- Sever, S. (2021). *Çocuk ve Edebiyat*. Tudem.
- Özmen, H. & Karamustafaoğlu, O. (2019). *Eğitimde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Özot, S. G. (2020). Çocuk Edebiyatında Sanat ve Değerler Eğitiminin Sorgulanması. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Türkoloji Dergisi*. 24(2), 205- 216.

Yener, M. (2010). Komik Şiirler. Ankara: Bilgi Yayınevi.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.